

Прѣднѣ-небнитѣ самогласни и, ъ, които най-често се срѣщатъ прѣдъ таково ц, з, сж влиили върху казаната промѣна, така че въ сжщностъ тукъ промѣната въ ц, з не се дължи на ј, а на прѣдиджщата мека самогласна.

Забѣлѣжка. Има много примѣри, гдѣто вмѣсто к, г се явяватъ едно срѣщу друго ц и х, з и ж, споредъ горѣказаното подъ а) и б), та изглежда, като че ли въ тѣзи случаи у е отъ цј, а ж отъ зј напр. покрай отъ цъ прилагателно отъ уъ, покрай къна съ прилагателно къна жъ, проти цати сег. вр. проти уъ; двизати—денижъ.

Прѣгледъ на звуковитѣ промѣни, изложени въ § 28. 1—5.

$$\begin{aligned}
 1. \left. \begin{matrix} m \\ \partial \end{matrix} \right\} + j &= \left\{ \begin{matrix} \text{ш} \\ \text{жа} \end{matrix} \right. & 2. \left. \begin{matrix} \text{с} \\ \text{з} \end{matrix} \right\} + j &= \left\{ \begin{matrix} \text{ш} \\ \text{ж} \end{matrix} \right. & 3. \left. \begin{matrix} \text{н} \\ \text{в} \end{matrix} \right\} + j &= \left\{ \begin{matrix} \text{па} \\ \text{ка} \\ \text{ма} \end{matrix} \right. & 4. \left. \begin{matrix} \text{п} \\ \text{р} \end{matrix} \right\} + j &= \left\{ \begin{matrix} \text{а} \\ \text{р} \\ \text{н} \end{matrix} \right. \\
 5. \text{а) } \left. \begin{matrix} \text{к} \\ \text{з} \\ \text{х} \end{matrix} \right\} + j &= \left\{ \begin{matrix} \text{ч} \\ \text{ж} \\ \text{ш} \end{matrix} \right. & \text{б) } \left. \begin{matrix} \text{к} \\ \text{з} \\ \text{(х)} \end{matrix} \right\} + j &= \left\{ \begin{matrix} \text{ц} \\ \text{с} \\ \text{(с)} \end{matrix} \right.
 \end{aligned}$$

§ 29. к, з, х прѣдъ е, ъ, и, ъ, а. До като к, з, х еднакво се измѣнили прѣдъ е, ъ, а все въ у, ж, ш, напротивъ прѣдъ н, и измѣнението е трѣгнѣло въ двѣ посоки: въ едни случаи прѣдъ н, и гърленитѣ се измѣнили въ небни у, ж, ш, а въ други случаи — въ зѣбно-сѣскави ц, з, с. Това двойно измѣнение на гърленитѣ е било обусловено отъ двойното етимологическото потекло на н и и, сир. нѣкогашното имъ двойно произношение, което сетнѣ, слѣдъ като се извършили казанитѣ промѣни, се е слѣло въ едно произношение. Спомѣнж се вече (§ 15.), че н застѣпя нѣкогашни е или оі, поради което различаваме $n_1 (=e)$ отъ $n_2 (=oi)$. На края на думитѣ n_2 въ повечето случаи е минѣло въ и, та се слѣло съ обикновеното и. Прѣдъ n_1 и обикновеното и — да го наречемъ u_1 — гърленитѣ к, з, х, се измѣнили въ у, ж, ш, а прѣдъ n_2 и неговия замѣстникъ и — да го кажемъ u_2 — гърленитѣ се измѣнили въ ц, з, с. И тѣй:

$$1. \left. \begin{matrix} \text{к} \\ \text{з} \\ \text{х} \end{matrix} \right\} \text{ прѣдъ } e, \bar{e}, u_1, \underline{n}_1, \text{а} = \left\{ \begin{matrix} \text{у} \\ \text{ж} \\ \text{ш} \end{matrix} \right. \text{ на прим.:}$$

рекъ: реуешн, рѣуъ, рѣунстъ, минѣло несвършено реуаахъ, вмѣсто речъахъ ($чn_1 = \text{ча}$ § 24. 3.); отрокъ — отроуа; мъногъ — мъножество, мъножити, сравнителна степенъ мъножан вм. мъножн и ($жn_1 = \text{жа}$), сравни добрѣн; бѣгъ, сегашно причастие бѣжа; богъ — боже; страхъ — страшнѣ, страшити; врѣхъ — врѣшешн, минѣло несвършено врѣшаахъ (вмѣсто -шн₁ахъ), дыхати, сегашно причастие дыша;

$$2. \left. \begin{matrix} \text{к} \\ \text{з} \\ \text{х} \end{matrix} \right\} \text{ прѣдъ } n_2, u_2 = \left\{ \begin{matrix} \text{ц} \\ \text{з} \\ \text{с} \end{matrix} \right. \text{ на прим.:}$$